

Revista Revistelor

Luceafărul. (15 Martie). Inceputul unei nuvele de Sadoveanu; versuri de colaboratorii obișnuiți ai revistei. D. Murnu continuă articolele sale asupra Monumentelor din Roma. —Cronică variată.

Sămănătorul. (Martie). Frumoase poezii de talentații poeți Anghel și Iosif și de alți colaboratori ai revistei.— D. V. Calistrat, desigur un pseudonim, are juste observații asupra citorva moravuri literare contemporane.

Familia Română. (Budapesta), revistă săptăminală ilustrată, apare în fiecare săptămână. Se pare că vrea să înlocuiască defuncta *Familie* a defunctului Iosif Vulcan. Din numerele primite până acuma (două), intenția revistei pare că va fi realizată. E o adevărată revistă pentru familii, instructivă și distractivă.

Arhiva. (Februarie). Urmarea interesantelor, naivelor și bătrâneștilor *Amintiri de călătorie* ale vornicului Teodor Burada: povestirea,—în stilul exagerat tragic al vremii lui Conachi,—a lui Burada dela M-rea Neamț la Odobești și auto-exilării sale în Muntenia. — D. Xenopol își continuă studiul d-sale asupra *Luptei între Drăculești și Dănești*.

Viitorul Social. (Februarie 1908).

Relevăm articolul tradus de G. Auerbuch, „Chestia agrară și socialismul în Ungaria“, care, deși are în vedere mai

ales propaganda, și e lipsit de spirit critic, cuprinde totuși câteva date interesante relativ la socialismul agrar din Ungaria (dar nu și despre chestia agrară, cum promite titlul).

Arta Română. (Iași, Martie). A ajuns la al treilea număr.—Ar fi mai potrivit, credem, dacă această publicație, având în vedere și dimensiunile sale, s'ar mărgini numai la fapte, anunțându-le, explicându-le, interpretându-le, și ar renunța la filozofia artei, care se poate găsi în atâtea tratate scrise de oameni competenți, și mai ales când articolele consacrate filozofiei artei ocupă o pagină, maximum două!—Apoi, dacă nu ni se ia în nume de rău, am sfătui pe directorul revistei să publice mai bine două-trei bucăți întregi, decit zece, toate cu „va urma“... Nici o revistă nu poate scăpa de *vaurmale*, cum le zice Caragiale,—dar *Arta Română* abuzează prea mult de ele!

Revista din Iași. (Ianuarie și Februarie).

Încă o revistă în Iași! Și care, după cit putem judeca din cele două numere apărute, poate avea oarecare îndreptățire de a exista, prin studiile și notițele referitoare la cărți sau documente necunoscute, care pot aduce oarecare lumină asupra trecutului țării. — D. Bărbulescu în posesiunea unei limbi aproape necunoscută la noi, face tot ce poate mai bine, când ne fa-

ce cunoscut tot ceia ce poate celi în acea limbă relativ la poporul român, —dar d. Bărbulescu face tot ce poate mai rău când, inchipuindu-și că este un spirit universal, tratează, cu o egală competență, arta, literatura, politica, etc. etc... D-sa scrie și o „cronică ... sufletească“!

Revista generală a Invățământului. (Martie, 1908. București).—Conferența d-lui Dr. Babeș, cu caracterul ei așa de agresiv și nedrept împotriva modului actual de organizare a școlii secundare, a avut și o urmare bună: s'a deschis, ca semu de protestare a partizanilor principiilor pedagogice moderne, o discuție obiectivă—cu totul lipsită de spiritul polemic—asupra vechilor și noilor principii călăuzitoare în pedagogie și școală. După d. Bogdan-Duică, care în No. trecut a răspuns cu desăvârșit succes d-lui Dr. Babeș, în No. de față d. N. Bănescu dovedește cu „documente“ inferioritatea organizării acoalei vechi.

Cultura Română. (Februarie, 1908. Iași).—Acest No. umple o largă lacună din viața acestei reviste exclusiv școlară. Ea, până acum prudentă și companită, nu-și spusese încă cuvântul în chestia așa de mult dezbătută a activității extrașcolare a învățătorilor; dupăce însă patimile s'au potolit, dupăce furtuna a trecut, dupăce însfârșit, chestia a intrat—cum s'ar zice în limbajul filozofic—în raza observației obiective, atunci, atunci... „Cultura Română“ se pronunță... reproducând partea din discursul d-lui Maiorescu referitoare la această chestie și bătînd, în comentarii, aplause satisfăcute, că a găsit în sfârșit în discursul d-lui Maiorescu formula propriilor ei păreri.

Săptămîna. (Martie). În trei articole asupra Muzicii, d. Panu atinge mai multe chestii relative la operă. D-sa arată cum în multe opere muzi-

ca nu se potrivește deloc cu sentimentul exprimat: adesea doi oameni își exprimă două sentimente *contrare* prin aceeași melodie! Ce poate exprima muzica? Sentimente generale și, în genere, stări sufletești simple, elementare și bine caracterizate.—În privința *libretului*, d. Panu arată că el trebuie să fie făcut numai în vederea partiții, și nu la întâmplare. D-sa se ridică împotriva libretelor făcute pe teme miraculoase, obicei care începe să dispară. D. Panu susține apoi că sau libretul să conțină o acțiune proprie, întreaga, pentru muzică, sau, dacă libretul conține material și pentru recitative, apoi acesta să fie vorbit. Recitativul, am zice noi pentru a traduce ideea d-lui Panu, este un fel de concesie ipocrită pe care o face vorbirea naturală muzicii.—Deși în această rubrică nu analizăm nicio dată articolele d-lui Panu de politică curentă, nu ne putem, totuși, stăpîni de a nu semnala portretele ce face unor admiratori ai d-lui Take Ionescu, ca d-nii Rădulescu-Motru, M. Dragomirescu și Hurmuzescu până acuma, făgăduindu-ne încă vre-o citeva.—Atingînd și d. Panu chestia *Literațiilor* și a oamenilor de știință față cu independența materială, constată că azi, celindu-se mai mult, cărțile pot da oarecare profit serios scriitorilor, și își exprimă părerea că ajutorarea literațiilor de către Stat, sub diferite forme, e un lucru mult mai demn decât stipendiarea de Curte, ca altădată, în Apus.—Vorbind de *Avorturi*, directorul Săptămînei face deosebirea între fetele care-și provoacă avort din cauza sărăciei sau a rușinei și care sînt scuzabile, și între femeile măriate bogate, care-și provoacă avorturi pentru a-și păstra talia și linereța; au însă, zice d-sa, și acestea o scuză: că au la îndămină gata, pentru acest serviciu, pe specialiști, moașe și doctori...

La Nouvelle Revue. (Martie 1908).

Analizind împrejurările care au adus drama portugheză din zilele trecute, Robert de Caix ajunge la concluzia că s-ar înșela cine ar crede că regele Carlos I a murit victima urii poporului său. Masa cea mare nu avea ură contra suveranului și nici nu era indignată contra dictaturii lui Joao Franco, pentru simplul cuvint că cele șese milioane de Portughezi, din care 75% neștiutori de carte, nu iau deloc parte la viața politică și nu împărtășesc deloc interesele și pasiunile partidelor și grupărilor politice. Ca și la noi, partidele politice în Portugalia alternează la putere „nu în virtutea voinții naționale, care nu se afirmă defel, cu toată extensiunea drepturilor, ci după cum suveranul chiamă pe unul sau pe altul la guvern”. E sistemul pe care ironia populară l-a numit „al rotației”. Numai în timpul din urmă acest sistem se cam tulburase, și de aceea rind pe rind partidul „regenerator” al lui Ribeiro (astăzi condus de Villiena) și cel „progresist” al lui Castro părăsiseră puterea pentrucă regele nu voia să le acorde *dictatura*, pe care mai tirziu a acordat-o lui Franco. Cea ce ne arată că ambele partide de guvernământ ajunsese la această soluție pe care au combătut-o mai apoi atât de violent, încit s-an găsit spirite exaltate care să comită regicidul. Cit despre popor, spune autorul, „poporul nu-i ostil dinastiei; el e indiferent; el a primit drama dela 1 Februar cu o apatie de necrezut”. Dar tocmai din cauza acestei lipse de interes a poporului pentru afacerile publice ne putem aștepta la multe surprize în Portugalia.—**Conflictul Balcanic** este titlul unui articol în care Pierre Bernus analizează situația pe care o crează în politica Europei ultimele evenimente din orientul Europei, chestiunea drumurilor de fier din Peninsula Balca-

nică. Cită vreme dintre cele două puteri care-și luase asupra lor sarcina de a veghia și de a asigura liniștea în peninsula, una—Rusia—era ocupată în orientul Asiei, cealaltă—Austria—putea să-și continue pe tăcute opera de înaintare în peninsula; iată de ce la 1900 Austria a putut să studieze pe față chestia drumului de fier Serajevo-Mitrovitza fără ca Rusia să manifesteze vre-o nemulțămire. Acum însă, după ce și-a lichidat afacerile acolo și după ce s-a înțeles asupra chestiilor din Asia centrală, Rusia, pricepind rolul pe care Germania îl are în afacerea acestor drumuri de fier balcanice, nu mai voește să lase lucrările pe sama lumii germanice, a cărei influență în Balcani a crescut enorm în ultimii zece ani. De aceea declarațiile de curind ale baronului d'Aerenthal au făcut-o să dea semne de nemulțumire. Și cum și alte țări, Anglia și Italia mai ales, nu pot privi cu ochi buni progresele mari ale Germanilor în Peninsula Balcanică, e foarte posibil să se întimple o schimbare și cine știe dacă acțiunea combinată a Austriei și a Rusiei în Balcani nu e pe sfârșite! În orice caz situația nu e ușoară, deoarece „rivalitatea austro-rusă în Balcani este legată de alte rivalități cu mult mai primejdioase pentru siguranța generală”. Cu prilejul aceleiași afaceri, a drumului de fier de la Mitrovitza, Raqueni, ocupindu-se de raporturile dintre Italia și Austria, își exprimă speranța că interesele Italiei nu vor fi sacrificate și arată că cercurile conducătoare din Italia nu sînt mișcate de invoirea pe care Poarta a dat-o Austriei de a construi linia ferată Mitrovitza-Urac, prin care Austria își deschide calea către inima Macedoniei și către Salonic. Dacă această linie va face concurență liniei de pe coasta Adriaticei a Italiei, și dacă va înlesni Austriei influențarea influenței ei asupra Albaniei în

dauna Italiei.—În schimb se speră că Austria ar cossimți, deși până acum nu prea dă semne, la crearea unei Universități italiene în Tirol. Oricum, autorul articolului crede că o apropiere între Italia și Austria nu poate fi decit spre folosul ambelor țări și în interesul păcii europene. Italia în special, prin apropierea de Austria, ar scăpa de sub tutela Germaniei și ar putea să renunțe și la costisitoarele înarmări care ripesc țării atita bogăție și atitea onergii.—Într'un articol intitulat cancer și seroterapie, Dr. I. Thomas, studiind diferitele încercări făcute pentru vindecarea cancerului, ajunge la concluzia că această boală, fiind expresia locală a unei stări rele generale, trebuie tratată prin mijloace corespunzătoare.—și că numai prin seroterapie se va ajunge la vindecarea cancerului, deși până acum încercările în această direcție n'au dat încă rezultate satisfăcătoare.

Mercur de France. (Mart, 1908). Într'un articol intitulat Mișcarea simbolistă și muzica, Edouard Dujardin aualizează citeva din cele mai iusenate producțiuni muzicale, apărute sub influența și în curentul mișcării simboliste poroite acum un sfert de veac. Plecind de la ideia că simbolismul—„această tendință cam mistică de a căuta sub aparențe misterul conținut în lucruri, de a suggera mai mult decit de a serie”—se caracterizează printr'un fel de admosferă muzicală ce o întreține în jurul său („generația de poeți, romancieri, muzicanți, pictori...” din mișcarea simbolistă „era o generație eminamente muzicală”, „preocupări de ordin muzical stăpîneau această generație”), autorul articolului se întreabă dacă, de vreme ce în literatură simbolismul nu a dat *opera durabilă* care să reprezinte spiritul timpului, dacă nu cumva a dat *în muzică* această operă eternă. Pentru această Dujardin analizează operele

Pelléas et Mélisande a lui Claude Debussy, *Salomé* a lui Richard Strauss, și *Ariane* a lui Paul Dukas, oprindu-se la aceasta din urmă, care i se pare că „va trebui să ocupe un rang printre operele notabile ale omenirii”. Pentru autorul articolului, Paul Dukas e succesorul lui Wagner.—Călătoria flotei Americane în Pacific a avut mare răsunset în lumea politică mai ales fiindcă s'a considerat ca un fel de demonstrație contra Japonejilor. Fi-va războiu între Statele-Unite și Japonia? Ce rezultat ar putea avea un astfel de războiu? Iată problemele pe care și le pune Jean Norel în articolul său *Apropiatul conflict din Pacific*. Care sînt cauzele acestui conflict? În aparență: chestia emigrării japoneze în America și chestia admiterii copiilor japonezi în școlile libere americane. În realitate: mercantilismul debordant al Statelor-Unite. Căci emigrarea japoneză față cu emigrarea europeană în America e ridicul de neînsemnată (vre-o 6000 de Japoneji în anul trecut față de peste un milion de Europeni!...), iar în ceia ce privește școlile, Americanii n'au decit să creeze școli anume pentru Japoneji. Dar pentru comerțul american Japonia—Țara, nu emigranții—e o adevărată primejdie, deoarece produsele japoneze gata să inundeze Coreea, Manciuria, China, etc., au asupra celor americane avantajul a cel puțin 15—20 zile de voiaj pe mare. Dacă conflictul se va rezolvi pe calea armelor, rezultatul e ușor de prevăzut: vasele americane nu sînt de cea mai bună calitate, Japonia, apărută de un milion de soldați, nu poate fi invadată de nici o armată din lume, și chiar dacă Americanii ar învinge flota japoneză, ei nu ar putea obține nici teritorii, nici bani, și... nici nu ar scurta drumul către China pentru produsele industriei lor. Așa dar Statele-Unite nu ar avea decit de pierdut din

această aventură la care par impiuse de interesele marilor industriali și comercianți.—Intr'un frumos articol asupra sindicalismului francez, Paul Louis scoate în relief partea originală a acestei mișcări proletariene, care e „fenomenul capital al luptei sociale de azi”. Sindicalismul francez de azi se deosebește de vechea mișcare sindicală franceză, de Trade-Unionismul englez, de mișcările sindicale din celelalte țări, și de socialismul politic. În vechea mișcare sindicală franceză, organizația se făcea pe bresle și urmărirea interese imediate și mici: sporirea salariului, reducerea oarelor de lucru etc., fără a se preocupa de problema cea mare: structura socială. Tot așa și Trade-Unionismul englez și mișcările sindicale din Germania, Anglia, Statele-Unite etc., au un cerc de activitate restrâns. Cit despre socialismul politic, acesta, prin organizarea sa ca partid politic, pierde tot mai mult din vedere programul său inițial și devine tot mai mult un partid politic, ca și celălalt; ba chiar face adese alianțe cu alte partide, care nu numai că nu urmăresc transformarea regimului social, dar chiar luptă pentru menținerea lui. Sindicalismul francez se deosebește de toate aceste organizații. El face un apel constant și la masă și la individ; el admite o disciplină, o lege a majorității, dar în același timp stimulează și efortarea individuală în cadrul corporațiunii. Greva generală, arma pe care o preconizează ca mijlocul extrem de luptă sindicalismul francez, se poate defini: o acțiune colectivă în care individul pune întreaga sa inițiativă și putere de sacrificiu. Toată lupta sindicalismului francez e în vederea scopului final: regimul comunist. Dar pentru asta, el nu disprețuiește nici reformele mici, parțiale, în folosul clasei muncitoare; pentru el orice reformă, cit de neînsemnată, e un pas în-

nainte și e menită să sugereze dorința de a obține reforme mai adânci să-și dea și mijloace pentru a le realiza. Astfel sindicalismul e dușmanul cel mai primejdios al statului de azi, reprezentant al regimului capitalist, și urmărește pe încetul, dar cu pas sigur, prefacerea organizației sociale actuale.—Intr'un articol asupra lui Henri Poincaré, Jules Lageret analizează teoria „comodului” în știință, și arată rolul pe care savantul francez îl are în lupta pentru expulzarea dogmelor metafizice din știință.—O scurtă expunere a concepției filosofice a lui Bergson, „manifestația cea mai importantă a gândirii critice dela Kant încoace”, ne dă Georges Batault intr'un frumos articol, în care analizează operele lui Bergson.

Revue des idées, (Martie 1908). Abatele V. Ermoni scrie un studiu interesant asupra teoriei religioase a cardinalului Newman. Trei puncte caracterizează fondul newmanizmului: rolul voinții nu numai în elaborarea credinței religioase, dar și în cunoștinței în general, utilizarea acțiunii sau practicei în constituirea filozofiei și evoluția formelor dogmatice. Asupra cug-tării lui Newman au avut o mare influență kantismul, hegeliанизmul și filozofia practică engleză. Subordonind ideea acțiunii, el a utilizat mai ales aspectul moral al creștinismului, socotindu-l ca adevărata viață a spiritului. Considerind religia ca un lucru viu și dinamic, Newman a substituit în studiile teologice: metoda inductivă celei deductive, a întrebunțat observația subiectivă în locul raționamentului. Prin puternica lui cug-tare personală, prin simțul său istoric, Newman poate fi cu drept cuvânt considerat ca cel mai mare teolog al secolului al XIX. Crescut în mediul dela Oxford care purtase tradițiile culturii clasice, în scrierile lui puritatea și farmecul formei sint la ni-

velul înălțimii de cugetare și criticii îl consideră ca unul din fruntașii literaturii engleze.

Revue des Deux Mondes (15 Februarie, 1 Martie 1908). René Pinon într'un articol La force bulgare spune că poporul bulgar, spre deosebire de celelalte popoare slave, poate din cauza singelui său mongol, posedă simțul ierarhiei și disciplinei și are aptitudini practice și utilitare. Schițând istoria politică a Bulgariei în cei treizeci ani de independență, arată rolul lui Battenberg, Starobulov, Ferdinand de Saxa Coburg, laudând mai cu seamă politica abilă a acestuia, față de marile puteri și de vecinii Bulgariei. Ministerele Petrov, Petcov, Gudev au obținut prin intermediul Europei, reforme importante în Macedonia și acordul bulgaro-romino-sârb din 1908 ar putea să rezolve odată chestia bulgărică. Din punct de vedere social, Bulgaria e o democrație rurală, care nu cunoaște marea proprietate. Starea țărănilor e destul de bună și un sistem de credit bine organizat îl apără împotriva cămătarilor. Puține state au o legislație agrară mai completă și mai bine adaptată trebuințelor țării. Pinon se arată plin de încredere în viitorul acestui popor viguros. Singurele puncte întunecoase sînt pentru el răspîndirea socialismului cu toată neînsemnătatea industriei, mai ales printre intelectuali, și criza macedoneană care apasă asupra vieții politice și sociale a Bulgariei și nu se știe încotro o va îndrepta.

Victor Giraud începe un studiu asupra lui Brunetière. Din copilărie, Brunetière a avut pasiunea ordinii și a regulii. Războiul din 1870 i-a făcut o mare impresie, patriotizmul, ura împotriva individualismului și respectul tradiției, au fost totdeauna un element al personalității lui literare. În primele lui articole apărute în 1875 a

a ullimilor romantici și mai ales a naturaliștilor. Sainte-Beuve murise, Taine scria numai istorie, Edmond Scherer și Emile Montégut, cei mai de seamă critici de atunci n'au putut să dispute autoritatea lui Brunetière. Asupra cugetării sale au avut o mare influență pozitivismul, pesimizmul și evoluționismul. De la început, alături cu studiile de critică și istorie literară, s'a ocupat de problemele religioase și de chestiile de morală socială. Dar, până în momentul faimoasei lui vizite la Vatican, a crezut în posibilitatea unei laicizări a moralei.

La Revue Latine (Ianuarie). Faguet degajează filozofia cuprinsă în cele două celebre lucrări ale lui Poincaré: *La Science et l'hypothèse* și *La Valeur de la Science...* Știința nu ne poate face cunoscute lucrurile, ci numai raporturile dintre lucruri; în afară de aceste raporturi, nu există realitate cognoscibilă. Această cunoștință o căpătăm prin observație, prin experiență și prin ipoteză. Fără ipoteză nici nu se poate imagina un singur pas în știință. Trebuie a devina, înainte de a demonstra... A experimenta fără o idee preconcepută e imposibil: Nu ne putem scuti de *l'ombaj*, dar el, deja, conține o mulțime de ipoteze, și, nu e mai bine ca în locul ipotezelor acestora incoherente și inconștient elaborate, să punem ipoteze conștiente.—un antidot la celelalte?— O altă chestie: științele sînt convenționale, în acel înțeles că sînt o sumă de legi, cu ajutorul cărora putem interpreta mai bine o sumă de fapte, decît cu alte legi; dovadă geometria: pot fi un număr infinit de geometrii, chiar sînt mai multe: a lui Lobacevski, a lui Riemann (în geometria acestora drumul cel mai scurt nu e între două puncte, dela un punct se pot duce mai multe linii paralele la o linie dreaptă, etc.). Dacă trăim cu geometria lui Euclid, e că ea e mai

comodă. Ea poate explica și cuprinde mai comod faptele.—Această noțiune, *comoditatea*, joacă un rol mare în filozofia lui Poincaré.—Dacă spunem că pământul se'nvrtește în jurul soarelui,—ceia ce nu se poate dovedi,—este că această ipoteză explică mai bine faptele, e mai *comodă*.—E însă Poincaré, din cauza aceasta, un sceptic? Nu! Căci el spune că știința poate prezice, deci știința dă rezultate sigure.—Dacă știința nu atinge lucrurile, ea atinge *raporturile între ele*, și acestea sînt *constante*.—Știința nu admite miracolele, dar miracolul cel mare e tocmai această lipsă de miracole în univers!—Poincaré apără cu energie dezinteresarea științei: progresele ei se datoresc acestei dezinteresări. El cântă un imn gîndirii omeniești, cînd zice; „Tot ceea ce nu-i gîndire, e neant pur; pentru că nu putem gîndi decît gîndirea și pentru că toate cuvintele de care ne folosim ca să vorbim de lucruri, nu pot exprima decît gîndiri.. Gîndirea nu-i decît un fulger în mijlocul unei lungi nopți [cît există omenirea], dar acest fulger, *el e totul*”.

Rivista d'Italia (Februar 1908). *Antonio Marenduzzo Mazzini* și muzica. Marele revoluționar italian a fost un puternic temperament muzical. Cînd, după nenorocirile din anul 1833, s-a văzut condamnat la inacțiune politică și un moment s-a părut că va fi copleșit de scepticism și descurajare, numai entuziasmul pentru arta și credința nestrămutată în misiunea sfîntă de reînviere socială a artelor, l-a salvat. Atunci a scris el articolul intitulat „Filosofia muzicii” Cătră muzică se îndreptau speranțele lui, căci muzica o considera el ca cea mai de sus în erarhia artelor, mai puternică și mai semnificativă decît poezia, deoarece oglindește mai fidel aspirațiunile sufletului omenesc. Și aici, ca și în politică, el e revoluționar, căci visează o muzică a viitoru-

lui care se oglindească imaginea unei societăți ideale. El nu poate gusta muzica din timpul său, cărei îi reproșează de a fi renunțat la misiunea de educație religioasă și națională, pe care o avusese la antici și de a se fi separat de viața socială mărginindu-se numai la senzațiuni momentane. Ca și Wagner, revoluționarul de mai tirziu al muzicii, Mazzini vede progresul muzicii în unirea strînsă cu toate celelalte arte surori, toate inspirate de aceeași credință socială și legate de mersul progresiv al omenirii. El vrea ca muzica să fie interpreta sufletului poporului întreg și de aceea o împarte în două părți bine deosebite: *melodia*,—senzație individuală și *armonia* expresiune colectivă. El cere ca amîndouă aceste elemente să fie contopite într'un acord perfect. Arta italiană, zice el, e melodică și prin urmare individuală; Rossini este personificarea acestei muzici individuale. după cum Byron a fost expresia literară a individualismului și Napoleon expresia politică. Armonia care reprezintă ideea socială constituie caracterul muzicii germane, dar în această muzică, sufletul pare că trăește o viață care nu e pămîntească, pare că patria lui e infinitul. E necesar, zice el, ca aceste două școli să se contopească; atunci „expresia muzicală va conține în ea amîndoi termenii: individualitatea și gîndul universului—Dumnezeu și omul”—Ceea ce e interesant în aceste păreri ale lui Mazzini asupra muzicii, e potriviirea ce se vede cu inovațiile de mai tirziu ale lui R. Wagner.

Nouva Autologic (1 Martie 1908). *Giorgio Barini*. Morala în operele lui Oscar Wilde. Se cunoaște succesul pe care îl are în Italia opera lui R. Strauss, *Salome*, al cărei libret e după pieza cu acelaș nume a lui O. Wilde. Numele lui O. Wilde, cunoscut în lumina ultimilor ani nenorociți

ai poetului, a făcut ca doamnela na-politene în unire cu clerul să por-nească o agitație contra reprezentării acestei opere. Autorul acestui articol protestează contra acestei agitații și își propune să dovedească că, în ge-neral, morala ce rezultă din toate o-peraturele nefericitului poet englez, nu se îndepărtează deloc de cea mai ri-gidă morală catolică: răsplata virtuții și pedeapsa viciului. Întâi atrage aten-ția că numai marii poeți și adevăra-tele genii își scot operele în mod sin-cer din profunzimile sufletului lor, pe cînd simplii artiști—cum a fost Wilde—fiind mai artificiali, pot de dragul paradoxului spune lucruri care să nu fie deloc expresia justă a sufletului lor. Continuîndu-și demonstrația, au-torul rezumă mai multe din scrierile poetului, spre a dovedi că din ele nu rezultă nimic afară de o mare iu-bire de oameni, de o caritate în ade-văr creștinească—cum e în *Principele fericit* de pildă. Felul cum înțelege Barini iubirea de oameni se vede din chipul cum rezumează nuvela „crima lordului Artur Saville”. Lordu-lui i se proorocește de cătră un chi-romant că viitorul îi pastrează o crimă. Atunci, zice Barini „tinărul lord se convinge că e necesar de a se libera de destinația care apasă asupra sa, pen-tru a putea fără preocupății ulterio-are (!) să se însoare cu dulcea sa lo-godnică, Sibilla Merton.—Motivul a-cesta, se vede, e suficient pentru mo-rala catolică! Continuînd apărarea în chipul acesta, se înțelege că autorul ajunge la încheierea că „și în roman și în nuvelă și în teatru, Oscar Wilde, ferindu-se de alte mijloace de atracție de care s-au servit alți scriitori, se face campionul celei mmi rigide mo-rale”. În această privință cititorii noș-tri însă pot găsi în această revistă [An. I, No. 3 p. 413 sqq.] analiza o-perelor lui Wilde.

Deutsche Rundschau (Mart. 1908). *H. Oldenburg*, Budismul și iu-birea creștină. Autorul își propune să cerceteze întrucît această virtute creștină, iubirea de aproapele, își a-vea correspondentă în religia lui Buda. În textele sascrite se vorbește de iu-birea cătră tot ce există, numindu-se acest sentiment cu numele de „ma-itri”. E vorba dacă conținutul sufle-tesc al acestui cuvînt este exact ace-laș ca și în religia creștină. Din texte sascrite se vede că prin „maitri” se înțelege mai mult o bunăvoință paș-nică față de tot ce există, decît o ac-tivitate izvorită din căldura iubirii de aproapele. Se înțelege că în normele pe care budismul le prescrie vieții lu-mești, nu lipsesc preceptele iubirii și a prieteniei, îmbrăcate într-o formă mai activă și mai reală decît numai simpla prietenie ori iubire platonice cătră tot, fără însă a te mișca din ex-taz. În esența sa însă, budismul, prin tendința cătră desfacere de tot ce e lumesc și trupesc, prin sfortarea de a se apropia cit mai mult de neființa totală, de Nirvana, nu putea simți iu-birea către aproapele decît numai în mod cu totul rece. Acest lucru se poate vedea din poezia lirică în care călugării și călugărițele budiste și-au exprimat sufletele lor. Sentimentul predominant în aceste poezii și în a-cesse suflete este cu totul altul decît în imnurile creștine ale sf. Francise de pildă. Nu găsim decît dorința de a rupe orice legături cu lumea, de a trăi în pustie viața ascetului, de a nu o-croti pe nimeni și a nu fi de nimeni ocrotit, etc. Se pare că tendințele re-ligioase ale Indiei, în care s-a pregă-tit și s-a născut budismul, au apleca-rea foarte pronunțată spre imperso-nal și general, spre întoarcere dela vizibil și spre scufundare în nemăr-ginit. Vechii zei, care în alte părți, au fost considerați ca zei în carne și

oase, în India n-au putut trăi. Religia budistă e mai mult o operă a inteligenței pure, e o școală de filozofie, și prin urmare nu poate fi vorba de acele revărsări sentimentale ale sufletului, care formează fondul iubirii de aproapele, în înțelesul religiei creștine.

Deutsche Revue (Martie 1908). *Bernhard Wittes*, Ce însemnă existența unei limbi? Existența unei limbi, zice autorul, n-o formează cuvintele și gramatica, căci acestea sînt numai materialul limbii, nu limba însăși; cuvinte și sistematizări gramaticale poate să nascăoască cineva, dar asta nu însemnă că-și poate crea o limbă. Limba e produsul unei trebuinți directe, individual simțite și concrete; la crearea ei n-au hotărît motive conștiente și considerații morale. ci în mod spontan ea a izbucnit din sufletul omenesc. Nu se poate prin urmare spune că o limbă există, decît numai atunci cînd un număr oarecare de oameni nu se pot exprima altfel decît cu ajutorul ei, cu alte cuvinte, cînd ea este limba maternă a unui grup oricît de mic. Atunci numai limba este expresia unei vieți sufletești și trăește prin această viață sufletească. A doua caracteristică este recunoaștea ea ca limbă reală—obiectivă—din partea celor care o vorbesc. Atunci cînd omul pentru a-și exprima simțirile și gândirile sale se servește în mod involuntar, dela sine, de anumite vorbe, numai atunci consideră el acea limbă ca obiectiv reală. Această obiectivitate, se-nțelege, că nu există decît tot în sufletul vorbitorului, e tot un act subiectiv, se pare limba obiectivă numai într-atît, întrucît vorbitorul are sentimentul că se supune unor legi obiective, deoarece el, care e în același timp și creatorul limbii, nu știe nimic despre această activitate creatoare a sa, ci își dă toată silința de a vorbi corect recunoscînd o obi-

ectivitate a limbii. Această recunoaștere însă, izvorită din însuși sufletul vorbitorului, nu poate fi impusă.

Cîtă vreme nu se vor împlini condițiile de mai sus, o limbă artificial creată, fie ea oricît de genial construită, nu are adevărată existență. Se vede prin urmare greșala acelor care visează să facă dintr-o limbă născocită de un singur om, o limbă universală. Ei își inchipue că e suficient de a alcătui din sunete, cuvinte, de a fixa regule gramaticale pentru a produce o limbă, nedîndu-și samă că aceasta e numai materialul limbii și nu limba însăși.

Sozialistische Monats-Hefte (Mart 1908). *Paul Göhre*: Modernismul.—Lupta în jurul modernismului a devenit așa de violentă, încît a început a interesa și alte cercuri în afara de cele catolice și de aceia autorul își propune a-i schița pe scurt istoricul. Modernismul însemnă încercarea îndrăzneată de a revoluționa complet dogma catolică și știința scolastică pe care ea se razemă. El vrea ca prin ajutorul științei moderne să mărească din nou influența catolicismului asupra omului modern. După el, credința catolică nu e o creație supranaturală, ci un produs al istoriei; catolicismul nu-și are rădăcinile în intelect și filozofie, ci în sentiment; revelațiile divine nu-s altceva decît simțiri puternice de natură religioasă în sufletele a anumiți oameni și ca atare sînt cu adevărat revelații divine; Isus a fost un om ca toți oamenii și viața sa e obiectul istoriei, — numai credința sa este obiectul religiei; Biblia este un document istoric, nu o scriere revelată. Dogmele nu-s adevăruri absolute și invariabile, ci numai niște formulări, niște simboluri ale credinței, care, cași întreaga viață religioasă, sînt într-o continuă schimbare, și a. m. d. Modernismul e, prin urmare o mișcare reformatoare, dar nu dușmănoasă ca-

tolicismului și poate fi comparat cu liberalismul unui Haroack și a altora din partea protestanților, liberalismul cărui nu i se poate nega chiar o puternică influență în nașterea curentului modernist. Mișcarea nu e așa de nouă; durează de câteva decenii, dar măsuri violente, până în timpurile din urmă, nu s-au luat în contra sa. Papa actual însă, spăriat de tulinderea ciștigată de această mișcare, a intervenit cu cea mai mare energie și a luat măsuri, care nu sînt deloc mai prejos de măsurile de altădată ale inchiziției. Astfel tuturor celor care sînt hănuți, li se închide orice șlojbă bisericască, orice catedră și chiar și gradul de doctor; studenților nu li se mai permite de a urma alte cursuri în afară de cele prescise; chiar librarilor catolici nu li se mai permite vînzarea de cărți moderniste etc. etc. Față cu aceste măsuri, mișcarea modernistă a fost învinsă și cei mai mulți din șefii ei s-au închinat Papei.

North American Review. (Martie, 1908. New-York). — *Baronul von Speck-Sternburg*, ambasador imperial al Germaniei în Statele-Unite, în **Adevărul** asupra expansiunii germane, se ridică împotriva insinuării ce fac unii scriitori politicieni din Apus, că Germania ar urmări anexarea Belgiei și Olandei. Nimeni nu poate contesta faptul că Germania, după războiul din 1870—1871, urmărește constant o politică internă de pace; Germania, mai puțin decît oricare altă țară poate fi învinuită de urmărirea unei politici de expansiune: toată activitatea ei se concentrează în sporirea forțelor de producție internă. Cei care cred că Germania se va arunca în o politică de expansiune sprijinesc credința lor pe faptul că Germania, luînd un mare avînt industrial, va avea nevoie de noi cuceriri pentru procurare de material prim și asigurare de piețe de desfacere, și că primul pas

în această direcție reclamă anexarea Belgiei și a Olandei. Pentru cine nu cunoaște starea reală, argumentația pare plauzibilă. Susținătorii părerii de mai sus n-au dreptate din următoarele motive: 1) Nu-i adevărat că expansiunea colonială este o urmare a creșterii forțelor industriale. Capacitatea de cumpărare a Angliei, Franței, Rusiei și Americii crescînd, provoacă și creșterea puterii de producere a Germaniei. Germania nu are nevoie decît de libertatea de a concura pe toate mările cu celelalte puteri. 2) Este o absurditate a crede că anexarea Belgiei și Olandei este o necesitate preliminară pentru Germania în îndrumarea ei spre o politică de expansiune: e absolut indiferent pentru Germania dacă mărfurile ei vor pluti printre țărături străine ori naționale.—Dar afară de aceste considerații sînt și altele care pot să asigure Țările de Jos că Germania nu le va fi un dușman cotropitor: Olanda nu produce nici unul din materialurile prime de care are nevoie industria germană; iar de ferul și cărbunii din Belgia, Germania nu are nevoie, căci are de ajuns la ea acasă. Apoi, pe lângă aceste considerații economice, sînt și motive de natură politică care vor opri totdeauna pe Germania să se năpustească asupra Belgiei și Olandei: Țările de Jos nu mai pot fi teatrul unui război, în cazul cînd pacea europeană s-ar strica; ele aveau importanța strategică pe timpul marilor războaie împotriva lui Ludovic XIV și Napoleon I, astăzi însă, ele nu mai pot inspira frica Germaniei, din acest punct de vedere, și s-o silească să anticipeze primejdia prin anexare. Acei care atribuiesc lăcomia de incorporări de state Germaniei ignorează spiritul Constituției Imperiului German: Germania nu-i un stat federal, în care alte state să poată fi cu ușurință incorporate. Cu toată sfidarea împrejurărilor

reale, curentul acesta neamical pentru Germania se mărește tot mai mult, și el e întreținut de o presă șovinistă din Apus care, cu conștiință, vrea să mineze reputația Germaniei în special în Statele-Unite și să inspire frică statelor mici vecine cu Germania.

Contemporary Review (Martie, 1908. London).—Acest No. conține un foarte interesant articol—Armata engleză de astăzi—datorită *Majору lui von Heydebreck*, din Statul Major al armatei germane. Problema organizării armatei a preocupat pe oamenii de stat englezi mai cu seamă după războiul din Africa de Sud. Până la declararea aceluia război, organizarea armatei engleze răspundea unei singure meniri: *apărarea coloniilor*. Anglia nu simțea nevoia să întrețină o mare armată teritorială, căci politica ei nu o împingea spre mari războaie continentale, iar invazia propriului ei teritoriu de o armată străină era considerată ca o imposibilitate materială față de formidabila ei flotă. Vicisitudinile războiului anglo-bur însă au dovedit că armata engleză, așa cum era organizată, nu mai putea să corespundă noilor necesități ale statului: datoriile armatei engleze trebuie să fie multiple, nu mărginite numai la apărarea coloniilor. Pentru apărarea coloniilor era de ajuns ca statul să dispună de o armată activă, puțin numeroasă dar bine instruită (ceia ce se obține prin lungimea perioadei de serviciu militar sub drapel), lucru care se putea obține ușor, prin înrolarea voluntară pe mai mulți ani. „*Rezervele*” erau cu totul neglijate, și în privința numărului și în privința instrucției. Războiul anglo-bur a arătat ce impor-

tanță au „*rezervele*”: cînd Anglia a mobilizat pe rezerviști, ea a văzut atunci că nu are nici oameni destui nici soldați bine instruiți. Atunci oamenii de stat englezi s-au convins de efectul adînc al organizării armatei engleze pentru cazuri de războaie continentale; atunci ei au început să preconizeze planuri de organizare care să poată pune armata în puțința de a putea răspunde și la alte scopuri decît acele al apărării coloniilor, anume: să poată purta mari războaie continentale și să poată, în caz eventual, să respingă invazia unei armate mari continentale. Predecesorii d-lui *Haldane*, actualul Ministru de Război al Angliei, au căutat să-și atingă realizarea noilor lor idei în *modernizarea* armatei, schimbînd perioadele de serviciu militar sub drapel și în rezervă, în dublul scop de a putea avea în permanență o armată bine instruită pentru apărarea coloniilor și de a putea mobiliza o mare și bine instruită armată din „*rezerve*”, în cazul unui război continental. Atît d. *Brodrick* cît și d. *Arnold Forster*, predecesorii d-lui *Haldane* la Ministerul de Război, și-au dat seamă că o armată modernă nu poate fi improvizată; actualul Ministru de Război a sfîrșit opera înaintașilor lui și a putut, prin actuala lege, să dea Angliei o adevărată armată modernă, în stare să răspundă la necesități multiple. O largă prăpastie se deschide între armata engleză înainte de războiul sud-african și cea de astăzi. Dacă Anglia nu a întrecut încă continentul și în acest punct, fără îndoială că armata ei de astăzi poate să impună respect celor mai mari armate continentale.